

Från Rikstrådet ser Ni Falkenbergs mest kända byggnadsverk, Tullbron.

19. Tullbron

Tullbron har med rätta kallats "Sveriges vackraste stenbro" och är idag skyddad som byggnadsminne. Den gamla bron av trä ansågs vansklig att använda och dessutom ville man ha bron längre ner mot havet. Som plats för brofästet föreslogs borgen Falkenbergs ruiner. Arbetet påbörjades 1756 och tog nästan fem år. Arkitekten hette Carl Hårleman och efter hans död fullföljde Carl Cronstedt ritningarna. Den byggdes av knektar från Elfsborgs regemente och fångar från Varbergs fästning. Uttagande av brotull pågick ända fram till 1914. 1825 var brotullen 1 öre för gående, 2 öre för mindre boskapskreatur och 5 öre för häst. Post, soldater och fångtransporter hade fri passage. Det är just brotullen som givit bron dess namn.

På andra sidan av Tullbron kan Ni skymta Borgen Falkenberg.

20. Borgen Falkenberg

(Falkenbergshus) Denna fästning uppfördes mot slutet av 1200-talet som en borg vid åns sista fors mot västerhavet och var den danska kungamakts utpost mot norr. Slottsherren Eskil Krak härskade år 1346 på Falkenbergshus och samma år anföll Hertig Erik av Sverige slottet. Kraks syster gömde, enligt sägen, slottets skatter i det underjordiska valvet där hon frivilligt inneslöts av nedrasade stenmassor. En ande i form av en tupp vakar sedan dess över jungfrun och skatten och gör dem osynliga för alla skattsökare. När Falkenberg en gång drabbas av nöd och fara skall tuppen gala, jungfrun vakna och överlämna skatten till Falkenberg. Ruinerna efter detta fäste, borgen Falkenberg, grävdes ut 1885 i samband med framdragningen av Mellersta Hallands Järnväg.

Vid ruinerna finns det bord och bänkar att rasta vid. Här står det ett konstverk i brons och granit.

21. Skattvårderskan

Bronsflicka under snedställda granitblock. Gåva av Lions klubb i Falkenberg 1965. Anspelar på sägen om slottsherrens syster som räddade slottets skatter vid Borgen Falkenbergs förstöring 1434. Konstnären är Bernard Anderson, Halmstad.

Vid Tullbron tar Ni vänster upp på Brogatan. Precis på höger sida ligger

22. Gustaf Bratt /Hellmanska magasinet

(Brogatan 1) Affärsman Anders G Hellman lät bygga detta magasin. Under havreruschen, på 1880-talet, byggdes fem lagerhus i området, varav detta är det enda bevarade. Det är också det nordligaste korsvirkeshuset av denna typ. Nu finns här en restaurang på övervåningen och en pub på nedervåningen.

Fortsätt Brogatan upp tills Ni ser en vacker park på vänster sida - Badhusparken.

23. Badhusparken

I Badhusparken ("Året runt parken") kan man sitta och vila och njuta av all grönska. Här blommar alltid någon växt. Parken har 60 träd och buskar och 100 perenner av olika slag. I parken finns ett tåg som barnen kan leka i.

I parken finns också utomhuskonst:

24. "Ätran" 1990, rostfritt stål, Leo Janis-Brieditis från Lettland

25. "Solbadande flickor" 1956, ekebergsmarmor, Thorwald Alef

26. "Laxbrunnen" (Lax-Kalle) Falkenbergs första offentliga utsmyckning, 1938, brons, Bernard Andersson

Vid Badhusparken ligger Gamla Varmbadhuset.

27. Gamla Varmbadhuset

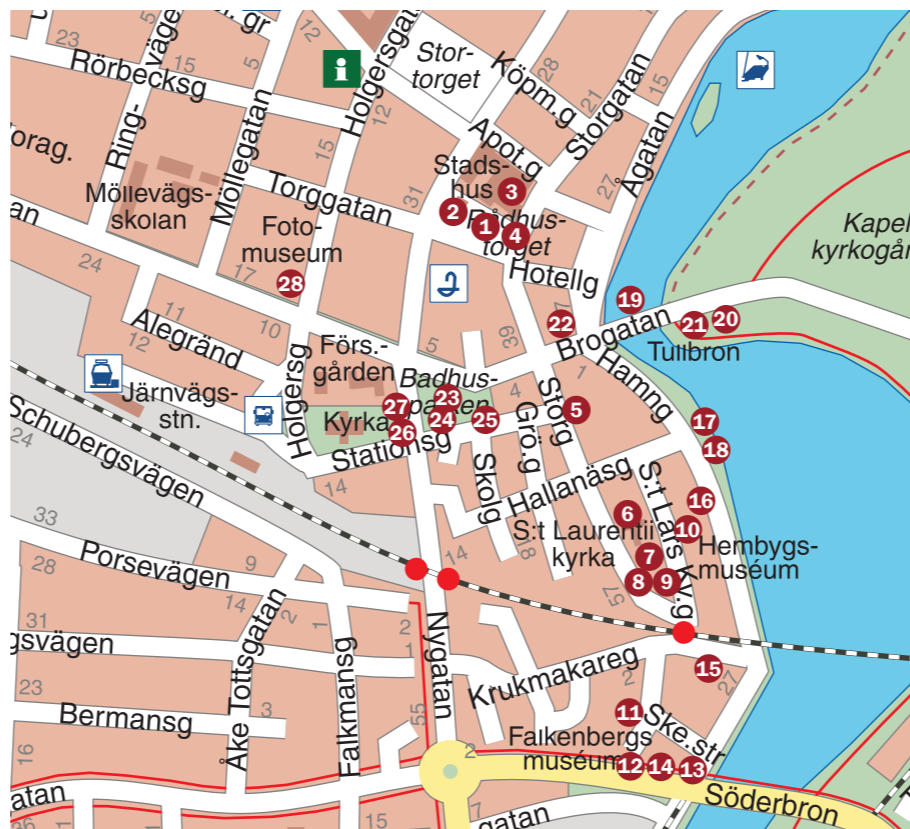
...eller som det nu heter Kulturskolans hus. Detta vackra hus byggdes år 1914 för att täcka behovet för det tidiga 1900-talets "renlighetstänkare". Byggnaden var fram till 1983 stadens varmbadhus. När Klitterbadet, inomhusbadanläggning vid Skrea strand, togs i bruk lades verksamheten i gamla badhuset ner. Efter restaurering och viss ombyggnad flyttade Musikskolan in i huset 1984.

Efter Badhusparken fortsätter ni Brogatan/Sandgatan upp mot trafikljuset. Gå rakt fram tills ni ser Fotomuseet på höger sida.

28. Fotomuseet Olympia

Tel: 0346 - 879 28, 0708-98 79 28
Museet har en unik samling kameror, ateljéutrustning mm, som visar fotografins utveckling från 1840 fram till våra dagar. Vid olika tillfällen visas gamla Falkenbergsfilmer.

Vid åmynningarna i Halland bildades under medeltiden städer. Falkenberg anses vara den äldsta och anlades vid Ätran på grund av den rika förekomsten av lax. Namnet Falkenberg härstammar troligen från Hansatiden då falkar fångades på en liten höjd utanför staden och transporterades till bl a Tyskland för dressering. År 1582 fick Falkenberg köpstadsrättigheter och staden skaffade sitt eget sigill, en avbildad falk. Den äldsta kända kartan över Falkenberg förvaras i riksarkivet och anses härröra från tiden efter freden i Brömsebro år 1645. Då övergick Halland från danskt till svenskt styre. Ätran har varit som en formgivare åt staden. Man kan se att bebyggelsen koncentrerats, svagt S-formad, utmed Ätrons västra strand. Som en centralpunkt uppfördes kyrkan S:t Laurentii omkring år 1300. I mitten av 1700-talet liknade Falkenberg mest en bondbö. Denna tur tar Er till de gamla delarna av Falkenberg. Ni kommer att få information om byggnader, utomhuskonst, museum och parker längs med denna sköna och avkopplande vandring.

Falkenberg

CENTRUM & Gamla Stan 2 km

www.visitfalkenberg.se

Rådhusorget
Falkmanska huset
Gamla Stan
Tullbron
Borgen
Falkenbergs Museum
Badhusparken
Fotomuseet Olympia
m m

Falkenbergs Turistbyrå
Holgersgatan 11, 311 34 Falkenberg • Tel 0346-88 61 00
www.visitfalkenberg.se

Huvudpartners

Vandringen börjar utanför Turistbyrån. Ni går sedan Nygatan ner till Stadshuset och därefter svänger Ni höger och följer Stadshusbyggnaden runt (till vänster) och då är Ni på Rådhusorget.

1. Rådhusorget

Rådhusorget är Falkenbergs salutorg sedan år 1760. Tidigare var torget beläget bredvid S:t Laurentii kyrka i Gamla Stan (dit Ni kommer lite senare på denna vandring), där också Rådhuset låg. Varje försäljare hade sin bestämda plats. Bröd såldes från övre högra hörnet, lerkärl hade sin plats nedanför rådhustrappan liksom träslöjden. År 1866 belades torget med kullersten (fältsten). Varje år anlätades stadens pojkar för att rensa bort gräset mellan stenarna. Först i samband med stadshusets tillkomst 1959 fick torget sitt nuvarande utseende och beläggning. Vi har torgdagar här varje helgfri onsdag och lördag.

2. Rådhuset

Rådhuset byggdes 1826 av tegel från Hertings tegelbruk. På samma plats fanns tidigare ett äldre rådhus av trä från mitten av 1700-talet som senare revs i samband med att det nya rådhuset uppfördes. I Rådhuset inrymdes förr skola, stadens styrelse och polis. Skolan hette Pedagogien och hade en skolform som upphörde år 1893. Därefter blev byggnaden för trång för stadsförvaltningen. Polisen var kvar till 1971. Nu inryms Kultur- och Fritidsförvaltningen.

OBS!!! Till vänster om Rådhuset ligger Sparbankshuset och på väggen vid entrén finns det kända konstverket "Drömbanken" av Walter Bengtsson.

På Rådhusorget finns det också utomhuskonst:

4. Salami och Zulamith

Skulptur i brons, konstnär Stig Blomberg. Dikten Vintergatan av den finske författaren Zackarias Topelius har inspirerat konstnären till denna skulptur. Verket placerades på torget 1965 och symboliserar ungdom och kärlek.

Fortsätt vidare på Storgatan som är stadens äldsta och längsta gata. Ni går över Brogatan och på Storgatan 42, på vänster sida ser Ni Falkmanska huset.

5. Falkmanska huset

Detta är en av Falkenbergs äldsta byggnader. Det gamla gästgiveriet byggdes i början på 1700-talet av byggmästaren Sören Sörensson, vars son Johan Falkman, givit byggnaden dess namn, Falkmanska. Staden hade vid denna tid bara ca 300 invånare. Att man ändå ville satsa på krogar och gästgiverier berodde troligtvis på konkurrens från Halmstad och Varberg. Dessa städer hade hotat att helt utplåna Falkenberg från kartan. I Falkmanska huset finns nu ett trevligt kafé.

Inte långt från Falkmanska ligger Gamla Stan:

6. S:t Laurentii kyrka

Kyrkans äldsta delar är från 1300-talet och de tjocka murarna tyder på att den skulle kunna användas som försvarsborg mot fienden. Kyrkan har fått sitt namn efter S:t Laurentius, hantverkarnas helgon. När den nya kyrkan byggdes 1892 övergavs S:t Laurentii. Då började man använda den som gymnastiksal. Vidare har den tjänat som bl a tennisbana, brottarhall och stadens första biograf. År 1928 återinvigdes kyrkan och är idag mycket omtyckt vid vigslar, dop och gudstjänster.

7. Gåsatorget/Laurentiiparken

År 1650 låg här bl a rådhus, skola och våghus. Förr i tiden var här en naturlig samlingsplats kring torgbrunnen. Runtom bodde olika slags hantverkare som t ex krukmakare, linnesömmerskor, fiskare och bagare. På torget sålde man gåss på 1700-talet, därav namnet. År 1881 anlades Laurentiiparken och träden och planteringar är bevarade sedan den tiden. 1988 utökades parken med "Rosariet" där man planterat ca 65 olika rosenarter. I Rosariet kan man sommartid sätta sig och vila en stund och njuta av dofterna från rosorna.

På Gåsatorget, vid Rosariet ser Ni också utomhuskonst:

8. "Svarta fönster"

1997, tre naturstenar i svart diabas, Rudolf Schäfer från Tyskland.

Om Ni rundar Gåsatorget kommer Ni till S:t Lars Kyrkogata. Där hittar Ni Falkenbergs Hembygdsmuseum.

10. Falkenbergs Hembygdsmuseum

Tel: 0346 - 105 04, 88 61 25
Kan besökas under sommartid eller efter överenskommelse. Hit (S:t Lars Kyrkogata 8) flyttades det gamla stadsmuséet på 1960-talet, ett museum med föremål från stadens flerhundraåriga historia. Samlingen innefattar möbler, husgeråd, sjöfartsminnen mm.

Ni följer sedan Storgatan under järnvägsspåret. Efter drygt 150 m kommer Ni till Hindströmsgården.

11. Hindströmsgården

(Storgatan 69)
Hindströmsgården är Falkenbergs äldsta bevarade träbyggnad, byggd 1736. Hindströmska huset, eller "69:an", som det kallades förr var bebott fram till år 1969. Huset har väldigt lågt i tak och man tog för vana att sätta sig så fort man kunde när man kom inomhus. Huset är idag i Kultur nämndens ägo.

I slutet på Storgatan (precis innan Söderbron) kommer Ni till Kryddgården.

12. "Kryddgården"

Den anlades 1992 och innehåller ett 40-tal örter som använts i såväl medicinskt bruk som i matlagning.

Gå ner till Hamngatan.

Ni ser hamnen som är åt andra hållet. Nere vid Åtran, där Falkenberg anlades, var det ingen idealisk plats för en hamn. Stora fartyg låg kvar ute på redden eftersom djupet var för knappt i innerhamnen. Detta åtgärdades genom muddring. Hamnen hade en nära kontakt med Gamla stan och låg inom synhåll för människorna som bodde runt Gåsatorget. Från hamnen fraktades bl a gatsten av Skrea sten. Bohuslänningarna kom med inlagd sill och bytte till sig potatis av hallänningarna. Ytterligare exempel på varor som lossades och lastades var hudar, spannmål och timmer. Hamnen av idag är fortfarande av betydelse som en export- och importhamn för varor som t ex sten, trä, foder och gödningsmedel. Det finns också ett reparationsvarv.

Nedanför kryddgården, på Hamngatan, ser Ni, precis vid ån Åtrans kant, utomhuskonst:

13. "Murstensskulptur"

1997, tegelsten, Per Kirkeby från Danmark

Ovanför detta konstverk ligger Falkenbergs Museum

14. Falkenbergs Museum

Tel: 0346 - 88 61 25
Museum är väl värt ett besök. Museet flyttade till nuvarande lokaler 1991. Byggnaden har tidigare använts som fodermagasin, byggd i mitten av 1800-talet av Ernst P. Wennersten, Anders G. Hellman och Daniel Lundberg. Huset är ett krusvirkeshus i tre våningar och tillhörde handelsfamiljen Fältström. Den användes för torkning och lagring av säd för export. I anslutning till byggnaden finns en torkria som tillkom 1883. På museet kan man flanera på Fabriksgatan i Falkenberg omkring 1950 och hälsa på i tidstypiska miljöer från staden, bl a skotillverkning, HSB-bostad, skepp och sjöfart. Museet har också många intressanta tillfälliga utställningar.

Följ Hamngatan mot centrum längs med Åtrans promenadväg. Ta till vänster vid Krukmakaregatan. Efter ca 30 m har Ni norra Europas äldsta bevarade krukmakeri.

15. Törngrens Krukmakeri

Tel: 0346 - 103 54
Krukmakeriet startade 1789 då krukmarverkstaden byggdes. Verksamheten bedrivs än i dag i samma lokaler av 7:e generationen Törngrensmästare. Man kan köpa deras alster i Törngrens butik på Nygatan i centrala delen av staden. Förr i tiden gjorde man mest krukor till nyttoprodukter medan tillverkningen numera domineras av prydnads- och konsthantverksföremål. Lergöken är en typisk turist-souvenir från Falkenberg och den tillverkas enligt hundraårig förebild. Förr var lergöken krukmakeriärlingens "extraknäck".

Gå tillbaka ner till Hamngatan och fortsätt åt samma riktning som innan, (sväng vänster). Ni passerar en faluröd trägrind. Ni har kommit till Sjöbergs laxrökargård.

16. Sjöbergs laxrökargård.

Här röktes lax från 1857-1952. I huvudsak röktes falkenbergslax, men under lågsäsong även annan fisk. Vid jultid kom folk långväga ifrån för att få hjälp med att röka korvar och skinkor. Man kan fortfarande känna lukten när man ställer sig precis vid grinden.

Vid Åtrans promenadväg kommer Ni därefter till ett utomhuskonstverk:

17. "Enhet 1 & 2"

1997, hallandsgnejs byggd på kontraster, en mörkare våt yta mot en ljusare torr. Pål Svensson

Mitt emot detta konsthantverk står Riksträdet.

18. Riksträdet

Det är en Ornäsbjörk och planterades 1986. Trädet minner om FN:s trädår 1985. Ett träd av samma trädslag är detta år planterat vid Stockholms stadshus. I varje svensk kommun har därefter planterats ett likadant träd från Trelleborg i söder till Kiruna i norr. Ornäsbjörken upptäcktes vid gården Lilla Ornäs i Dalarna år 1767.

